

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

УДК 342:323.2-053.6

ПРАВОВИЙ, ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ І СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНИХ МОЛОДІЖНИХ ПРОГРАМ В УКРАЇНІ

Гавловська А.О., к. ю. н., доцент
кафедри галузевого права
Херсонський державний університет

Стаття присвячена теоретично-правовому дослідженню правового, організаційного та соціально-економічного напрямів оптимізації правового регулювання державних молодіжних програм в Україні.

Ключові слова: *правове регулювання, державні молодіжні програми, правовий, організаційний і соціально-економічний напрям, оптимізація, заходи.*

Стаття посвящена теоретико-правовому дослідженню правового, організаційного і соціально-економічного напрямів оптимізації правового регулювання державних молодіжних програм в Україні.

Ключевые слова: *правовое регулирование, государственные молодежные программы, правовое, организационное и социально-экономическое направление, оптимизация, мероприятия.*

Havlovska A.O. THE LEGAL, ORGANIZATIONAL, AND SOCIO-ECONOMIC DIRECTION OF OPTIMIZATION OF LEGAL REGULATION OF STATE YOUTH PROGRAMS IN UKRAINE

The article is devoted to theoretical and legal research of legal, organizational and socio-economic direction for optimization of state youth programs' legal regulation in Ukraine.

Key words: *legal regulation, state youth programs, legal, organizational and socio-economic direction, optimization, measures.*

Постановка проблеми. Молодіжна політика була та залишається однією з актуальних тем у вітчизняній і зарубіжній науковій юридичній думці. Окрім наукового розуміння проблем молодіжної політики, практика її реалізації виділяє низку проблем, які потребують особливої наукової уваги. Зокрема, такою проблемою є оптимізація правового регулювання державних молодіжних програм. Передумовами оптимізації правового регулювання формування й реалізації комплексних та адресних державних молодіжних програм є загальнодержавні процеси щодо створення й упровадження на всіх державних рівнях нової системи європейських цінностей українського суспільства. А саме закріплення статусу людини, її прав, інтересів і свобод як найбільшої соціальної й державної цінності.

Виходячи з вищезазначеного, можемо сказати, оптимізація правового регулювання державних молодіжних програм повинна бути спрямована на подальше створення та нормативно-правове закріплення міжнародних, правових, організаційно-адміністративних, економічних, інформаційних і політичних умов соціального становлення й розвитку молоді в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною основою дослідження стали наукові праці учених, таких як Д.О. Агеев,

З.А. Зумакулова, О.Л. Іванова, Ю.Г. Попсуенко, І.Ю. Хомич та інші.

Постановка завдання. Метою статті є теоретично-правове дослідження правового, організаційного й соціально-економічного напрямку оптимізації правового регулювання державних молодіжних програм в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розкриваючи питання оптимізації правового регулювання державних молодіжних програм, ми виходимо з етимології розуміння поняття «оптимізації». Його узагальнена етимологія полягає в такому: «Оптимізація – це сукупність процесів, спрямованих на модернізацію та поліпшення існуючих механізмів досягнення бажаного результату» [1].

Ми вважаємо, що метою оптимізації правового регулювання державних молодіжних програм є створення правових, організаційно-адміністративних, економічних, інформаційних, міжнародних, політичних і соціальних умов забезпечення соціалізації молоді.

Виходячи із цього розуміння мети оптимізації правового регулювання державних молодіжних програм, можна визначити її таку спрямованість:

– удосконалення інфраструктурної системи у сфері формування та реалізації державних молодіжних програм;

– досягнення організаційної стабільності системи суб'єктів правового регулювання державних молодіжних програм;

– консолідацію зусиль суб'єктів регулювання державних молодіжних програм;

– налагодження взаємодії між державними органами різних рівнів з чітким розподілом функцій і повноважень щодо формування та реалізації таких програм;

– делегування окремих функцій державних органів у цій сфері іншим суб'єктам регулювання державних молодіжних програм;

– підвищення рівня активної участі молоді у функціонуванні такого механізму, забезпечення участі молодих осіб у молодіжній політиці України та використання потенціалу молоді у вирішенні соціально значущих проблем розвитку територіальної громади й держави загалом (зокрема залучення представників молодіжних організацій, які мають відповідний рівень освіти й досвід, до формування та реалізації державних молодіжних програм як волонтерів);

– удосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення функціонування механізму формування й реалізації державних молодіжних програм і підвищення ефективності такого механізму;

– сприяння конкурентоспроможності державних молодіжних програм серед молодіжних програм недержавних соціальних інституцій;

– вироблення ефективного механізму фінансування формування державних молодіжних програм;

– удосконалення рівня фінансово-матеріальної забезпеченості такого правового регулювання державних молодіжних програм;

– контроль за цільовим і раціональним використанням коштів, виділених для реалізації державних молодіжних програм;

– подолання високого рівня політизованості, директивності, формалізму та бюрократизму у визначенні й вирішенні соціально значущих цілей розвитку молоді;

– забезпечення гнучкості та своєчасного реагування на зміну внутрішніх і зовнішніх факторів розвитку соціуму у сфері молодіжної політики;

– проведення загальнодержавних і регіональних статистичних досліджень з метою подальшого всебічного врахування потреб і запитів молоді під час формування та реалізації державних молодіжних програм;

– інформування суспільства про механізм формування й хід реалізації державних молодіжних програм;

– міжнародне молодіжне співробітництво й залучення коштів міжнародних фондів та організацій у сфері правового регулювання державних молодіжних програм тощо.

Мета і спрямованість оптимізації правового регулювання державних молодіжних програм в Україні визначають певні її напрями.

Ураховуючи вищезазначене, ми умовно можемо виділити такі напрями оптимізації регулювання державних молодіжних програм: правовий напрям та інші напрями оптимізації, які мають бути закріплені на законодавчому рівні й «посилити» правовий напрям

оптимізації означеного правового механізму. До кожного з основних напрямів оптимізації правового регулювання державних молодіжних програм ми пропонуємо певний «набір» заходів їх реалізації (звичайно, такий поділ заходів за напрямками є досить умовним, адже кожен захід може відображати декілька напрямів такої оптимізації).

У статті розглянемо більш детально два напрями оптимізації правового регулювання державних молодіжних програм – правовий та організаційний.

Правовий напрям розуміється як удосконалення й систематизація нормативно-правового складника правового регулювання державних молодіжних програм за такими галузями права, як право соціального забезпечення, цивільне, адміністративне, трудове, кримінальне право тощо.

Серед заходів оптимізації правового регулювання державних молодіжних програм за *правовим напрямом*, на нашу думку, варто виділи такі заходи, як усунення правових колізій у регулюванні формування та реалізації таких програм; правове інвестування; відмова від використання формальних механізмів формування та реалізації програм, які мають низький рівень ефективності; розроблення нової концепції правової культури молоді, розроблення теоретично-прикладної моделі державної молодіжної програми.

Пропонуємо органам державної влади зміщувати основні акценти правотворчої роботи у сфері молодіжної політики на розроблення нових і вдосконалення наявних актів нормативно-правової бази у сфері формування та реалізації державних молодіжних програм з урахуванням євроінтеграційних процесів, як нині проходять в Україні. Так, пропонуємо внести відповідні доповнення до:

1) цивільного законодавства України з метою законодавчого закріплення правового регулювання укладання договорів «соціального партнерства», договору соціальної роботи між відповідними суб'єктами молодіжної політики на виконання державних молодіжних програм, притягнення до цивільно-правової відповідальності за порушення умов таких цивільно-правових договорів;

2) норм трудового законодавства у сфері визначення правового статусу залучених спеціалістів та експертів як виконавців державних молодіжних програм і статусу «волонтер»;

3) норм кримінального й адміністративного законодавства щодо притягнення до кримінальної та адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері формування й реалізації державних молодіжних програм, зокрема формування дієвого механізму притягнення до відповідальності за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків відповідальних посадових осіб.

Під час формування та реалізації нормативного складника державних молодіжних програм, внесення відповідних змін і доповнень варто враховувати особливості правозастосовних випадків та індивідуальних ознак конкретних ситуацій у сфері правового регулювання державних молодіжних програм.

Організаційний напрям – удосконалення кількісних і якісних показників системи суб'єктів регулювання державних молодіжних програм.

Насамперед під час оптимізації правового регулювання державних молодіжних програм *за організаційним напрямом* варто проаналізувати ефективність діяльності інституцій, що є суб'єктами правового регулювання на кожному рівні (за зразок візьмо інституції соціальної політики, які визначено О.Л. Івановою [2, с. 46]):

1. Рівень визначення молодіжної політики та її планування передбачає аналіз ефективності планування державних молодіжних програм Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, місцевими радами депутатів усіх адміністративно-територіальних одиниць держави.

2. Рівень забезпечення реалізації політики у сфері формування й реалізації державних молодіжних програм передбачає аналіз діяльності міністерств, відомств, державних комітетів, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом.

3. Рівень реалізації державної молодіжної програми щодо певної групи проблем молоді передбачає аналіз діяльності Державного центру соціальних служб для молоді, Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву тощо.

4. Рівень служб, у яких працюють безпосередньо з молоддю в межах реалізації тих чи інших державних молодіжних програм, передбачає аналіз діяльності центрів соціальних служб для молоді, громадських молодіжних організацій і громадських організацій, які мають на меті захист прав та інтересів молоді тощо.

5. Рівень служб, які мають справу з проблемою як індивідуальною вимогою. На цьому рівні передбачається аналіз діяльності інформаційних, консультативних служб, відділів, які визначають сутність проблем і спрямовують клієнтів до відповідних служб або спеціалістів.

На нашу думку, оптимізація правового регулювання державних молодіжних програм *за організаційним напрямом* також може бути реалізованою через систему таких заходів:

– проведення реінвентаризації (повторна інвентаризація) системи формування й реалізації державних молодіжних програм, яка діє сьогодні в Україні. На думку З.А. Зумакулової, така реінвентаризація має включати в себе проектування й упровадження оновлених організаційно-структурних елементів молодіжної політики [3, с. 8], підвищення рівня активної діяльності молоді у правовідносинах у сфері молодіжної політики через їх участь у формуванні та реалізації державних молодіжних програм;

– створення координаційних рад і координаційних органів за участю відповідних суб'єктів молодіжної політики (склад координаційної ради залежить від виду й мети молодіжної програми). Діяльність координаційних рад має ґрунтуватися на принципах безкоштовності, мобільності, оперативності й тимчасовості існування (на період створення

та виконання програми). Окремий державний орган з координації діяльності системи, окрім функцій координації та контролю, матиме право вносити пропозиції під час створення відповідних законопроектів у сфері правового регулювання державних молодіжних програм;

– формування інфраструктури системи експертно-аналітичних органів;

– покладання дорадчих функцій у правового регулювання державних молодіжних програм на відповідні державні органи, органи місцевого самоврядування, державні установи та організацій, громадські й міжнародні організації;

– залучення до процесу правового регулювання державних молодіжних програм неінституційних учасників молодіжної політики;

– розроблення й удосконалення організаційно-правових аспектів взаємодії різних органів державної влади з громадськими молодіжними організаціями, політичними партіями та молоддю;

– розвиток міжсекторального співробітництва між державними органами й органами місцевого самоврядування різного рівня та профільного спрямування;

– створення єдиного консультативного і представницького органу (наприклад, Ради молоді України) для всіх молодіжних організацій, ініціативних груп молоді, соціально-активних молодих людей з питань формування й реалізації всіх напрямів молодіжної політики в Україні та з дорадчими функціями для відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування;

– підвищення рівня професійно-кадрового забезпечення правового регулювання державних молодіжних програм;

– побудова інтенсивного типу розвитку інфраструктури (ґрунтується на застосуванні ефективніших елементів продуктивних сил і досконаліших форм розвитку (техніко-економічної, організаційно-економічної та суспільної тощо);

– розвиток структурної самоорганізації молоді та підготовка професійних кадрів, задіяних у процесі формування й реалізації державних молодіжних програм серед молодих осіб;

– допомога з боку держави щодо функціонування молодіжних організацій як каналу входження в молодіжну політику на високому рівні;

– акцентування роботи щодо правового регулювання державних молодіжних програм на місцевий рівень, посилення координації між державними та регіональними молодіжними програмами.

Оптимізація правового механізму формування й реалізації державних молодіжних програм має враховувати наявність функціональних альтернатив (функціональних замінників), тобто пошук нових, більш ефективних суб'єктів правового регулювання державних молодіжних програм, «вилучення» соціальних структур, які втратили свою обумовлену необхідність. Так, на нашу думку, потрібна часткова заміна різноманітних владних суб'єктів правового регулювання державних молодіж-

них програм на «альтернативних» суб'єктах. Наприклад, залучення до формування й реалізації державних молодіжних програм різноманітних недержавних фондів, незалежних експертних та аудиторських установ.

Ми вважаємо, що оптимізація правового регулювання державних молодіжних програм має відповідати стратегії життєвого становлення молодого людини в межах можливих поведінкових варіацій як члена українського суспільства.

Соціально-економічний напрям – пріоритет правового регулювання державних молодіжних програм на вирішення соціально-економічних потреб молоді (наприклад, працевлаштування, зайнятості молоді, допомога під час здійснення підприємницької діяльності, підтримка сільської та обдарованої молоді тощо [4]).

Відтак заходами *соціально-економічного напрямку* оптимізації правового регулювання державних молодіжних програм мають стати такі заходи:

- нормативно-правове закріплення мінімальних соціальних стандартів для молоді з урахуванням додаткових витрат на навчання, розвиток творчих здібностей, фізичний розвиток, забезпечення житлом, перекваліфікацію та підвищення кваліфікації, реалізацію бізнес-проектів тощо;

- корегування механізмів фінансування державних молодіжних програм відповідно до сучасних соціально-економічних реалій;

- урахування суб'єктивних та об'єктивних факторів, що впливають на той чи інший соціально-економічний стан молоді під час формування й реалізації конкретних державних молодіжних програм;

- урахування позитивних і негативних рис молоді та суспільних процесів, що впливають на соціалізацію молоді особи;

- під час формування та реалізації міжрегіональних програм співпраця між відповідними органами місцевого самоврядування має ґрунтуватися на принципі бюджетного вирівнювання за рахунок спеціальних фондів (наприклад, фонду державної компенсації, фонду співфінансування соціальних видатків регіону).

Формуючи нову сучасну наукову концепцію правового механізму державних молодіжних програм, варто враховувати соціальні, психологічні, фізіологічні особливості молоді, їх вплив на процес соціалізації молодих людей і процес реалізації молодіжної політики України як одного з пріоритетних напрямів діяльності держави.

Важливо, щоб механізм формування й реалізації державних молодіжних програм, у свою чергу, сприяв соціалізації молоді як соціально-демографічної категорії, а саме сприяв виробленню морально-психологічного імунітету до потенційно негативного впливу телебачення [5, с. 12]; забезпечував підвищення мовного, світоглядно-інтелектуального, національно-громадянського, морально-духовного розвитку молодих людей; визначав теоретичні й методологічні основи

формування гуманістичних якостей у молоді в процесі її соціалізації; забезпечував оперативний аналіз проблем процесу соціалізації молоді та трансформації її в активну життєдіяльність держави й регіону; об'єднував теоретичні, методичні, практичні основи соціалізації молоді; сприяв соціальній адаптації, вихованню, профілактиці негативних соціальних виявів серед молоді, реабілітації та соціальному обслуговуванню молоді регіону, державній і регіональній підтримці молодих людей; формував систему управління соціальним здоров'ям молоді, її освітою, професійним зростанням, матеріальним забезпеченням; вирішував соціальні проблеми суспільства, суб'єктом яких є молоді; забезпечував фінансові можливості самозахисту молоді шляхом фінансування молодіжного підприємництва [5, с. 12] тощо.

Висновки з проведеного дослідження. Ураховуючи вищезазначене, ми розуміємо оптимізацію правового регулювання державних молодіжних програм в Україні як систему засобів, заходів і дій, спрямованих на вдосконалення, формування та реалізацію державних молодіжних програм.

Правовий напрям оптимізації правового регулювання державних молодіжних програм – це вдосконалення й систематизація нормативно-правового складника правового механізму формування та реалізації державних молодіжних програм за такими галузями права, як право соціального забезпечення, цивільне, адміністративне, трудове, кримінальне право тощо.

Організаційний напрям оптимізації правового регулювання державних молодіжних програм – це вдосконалення кількісних і якісних показників системи суб'єктів правового регулювання державних молодіжних програм.

Соціально-економічний напрям оптимізації правового регулювання державних молодіжних програм – це пріоритетна спрямованість державних молодіжних програм на вирішення соціально-економічних потреб молоді з урахування соціальних, психологічних, фізіологічних особливостей молоді.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Що таке оптимізація. URL: <https://www.taina.com.ua/>.
2. Іванова О.Л. Соціальна політика: теоретичні аспекти: курс лекцій / ред. Ю.Г. Попсуенко; Нац. ун-т «Кієво-Могилянська академія», Школа соц. роботи. Київ: КМ Академія. 2003. 107 с.
3. Зумакулова З.А. Государственная молодежная политика в современной России: правовые аспекты: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: спец. 23.00.02. Ростов-на-Дону, 2004. 15 с.
4. Агеев Д.О. Особливості державних цільових програм як інструменту розвитку економіки та їх класифікація. Вісник Запорізького національного університету. 2010. С. 155–161.
5. Хомич І.Ю. Особливості соціальної допомоги як форми соціального забезпечення населення України. URL: <http://nbuv.gov.ua/j-pdf/>.